

Aspecte din viața culturală bucureșteană în perioada ocupației germane (1916-1918)

*Drd. Cornel Popescu
Universitatea Valahia Târgoviște*

Rezumat

Autoritățile germane căutând să lovească în cultura românească, au dizolvat trupa de teatru din capitală, sub pretext că „reprezentările române erau prea puțin frecventate, iar în București, Primăria nu era în stare să acopere deficitul bugetar al Teatrului Național”. Totodată oficiul cenzurii trebuia să alcătuiască și să conducă ansamblul de trupă german care a dat spectacole în sala Teatrului Național din București, unde au jucat artiști aduși chiar din Germania. Drept urmare, multe trupe de teatru din București au făcut cereri de închiriere a Teatrului Comunal Pitești, în vederea susținerii de spectacole la modă pe atunci, oferind numere de prestidigitatie, telepatie, comedie. Închirierea era solicitată pe perioadă de săptămâni, cu prețuri mai mici, impuse de greutatea vremurilor. Bucureștenii au beneficiat de acest favor al spectacolelor de teatru fiind aproape de București, iar trupele erau nume la modă atunci în lumea spectacolelor și trupa Teatrului Național condus de C. Niculescu; Teatrul Alhambra în care comedia era reprezentată de actorul Vasiliu; Teatrul Român de Varietate; trupele Mihăilescu, Iancovescu etc. La fel ca și în alte teritorii ocupate, germanii au creat în România o comisie care să se ocupe de protecția obiectelor de artă și a monumentelor.

Cuvinte cheie

autoritățile Germane, teatre, cultură, artiști, monumente

În toamna anului 1917, localurile de școli au fost restituite în vederea reluării cursurilor în anul școlar 1917-1918. Numai că acestea fuseseră afectate și necesitau reparații serioase și o totală dezinfectare întrucât în perioada anterioară fuseseră transformate în spitale militare, sau spitale de boli contagioase. În plus, erau lipsite de bază materială, mobilierul fiind distrus la începutul ocupației. Se confruntau și cu lipsa de cadre didactice, învățătorii sau profesorii fiind mobilizați sau refugiați[1. Argetoianu Constantin, 1992].

Învățământul românesc în general și cel bucureștean în special s-a redresat după război, prin efortul și entuziasmul populației.

Autoritățile germane erau însă mult mai preocupate de înființarea unor școli în care să se studieze limba germană, după cum reiese și din dispoziția

Comandamentului german din 19 martie 1917, Piteștii fiind unul din orașele ce trebuia să beneficieze de asemenea școli [2. Deac Augustin, Toacă Ion, 1978].

În noiembrie 1917 s-a deschis, în București, Universitatea germană de Etape. Însemnați oameni de știință au ținut aici prelegeri precum Adolf von Harnack reprezentant de seamă al culturii protestante. Arhiepiscopul de München, Michael von Faulhaber a oficiat, în februarie 1918, în calitate de capelan militar bavarez, mai multe liturghii în țară și a organizat o conferință de trei zile pentru clerul militar vorbitor de limbă germană din București. Au reapărut, la Universitatea de Etape, asociații studențești tipice pentru universitățile germane din acea perioadă. Ele au organizat un banchet de război, la care a participat și Mackensen. S-a afirmat că acesta a fost primul banchet de război de la Bătălia popoarelor de la Leipzig, din 1813, la care participase feidmareșalul Blicher.

La Universitatea română din București s-a redeschis Facultatea de Medicină. Mackensen a anunțat-o cu deosebită mândrie: Numai noi, «barbarii» germani, am izbutit să facem așa ceva" [3. Günter, Klein, 2008].

Scopul era de atenuare a laturii patriotice naționale, a unor obiecte de studiu cum ar fi în special istoria, popularizându-se în special cultura germană. Se urmărea înființarea în București a unor cursuri serale de învățare a limbii germane, nu doar de elevi ci de către funcționari ai Primăriei[4. Lumina, 1917].

Autoritățile germane căutând să lovească în cultura românească, au dizolvat trupa de teatru din capitală, sub pretext că „*reprezentațiunile române erau prea puțin frecventate, iar în București, Primăria nu era în stare să acopere deficitul bugetar al Teatrului Național*” [5. Gazeta Bucureștilor, 1917]. Totodată oficiul cenzurii trebuia să alcătuiască și să conducă ansamblul de trupă german care a dat spectacole în sala Teatrului Național din București, unde au jucat artiști aduși chiar din Germania. Drept urmare, multe trupe de teatru din București au făcut cereri de închiriere a Teatrului Comunal Pitești, în vederea susținerii de spectacole la modă pe atunci, oferind numere de prestidigitație, telepatie, comedie. Închirierea era solicitată pe perioadă de săptămâni, cu prețuri mai mici, impuse de greutatea vremurilor.

Bucureștenii au beneficiat de acest favor al spectacolelor de teatru fiind aproape de București, iar trupele erau nume la modă atunci în lumea spectacolelor: trupa Teatrului Național condus de C. Niculescu; Teatrul Alhambra în care comedia era reprezentată de actorul Vasiliu; Teatrul Român de Varieteteu; trupele Mihăilescu, Iancovescu etc. [6. Răcilă Emil, 1981]. Spectacolele de teatru aveau loc, iar că localnicii le frecventau, o aflăm dintr-o reclamație adresată Primăriei în care se aducea la cunoștință furtul unui fular de mătase naturală, de la garderoba

teatrului. Din documentele anchetatorilor aflăm că era aglomerație la garderobă și așa era posibil să fi dispărut fularul [7. Bulei Ion, 1979].

Erau organizate baluri de binefacere, în scopul strângerii de fonduri, pentru ajutorarea invalizilor de război.

Se organizau serbări de către funcționarii Primăriei cu scopul de a-și suplimenta veniturile spre a-și îmbunătăți condițiile de trai. Din fondurile strânse în urma acestor serbări, 25% reveneau Primăriei. Cu toate greutățile și problemele create de regimul de ocupație, bucureștenii și-au respectat și menținut tradițiile și obiceiurile marilor sărbători religioase. În anul 1917 a avut loc schimbarea calendarului pe stil nou, românii au continuat să-și mențină sărbătorile religioase pe stil vechi. Mareșalul Mackensen a dat ordin comandantului să-i lase pe oameni să serbeze Paștele românesc după voie, în condițiile în care Paștele oficial, conform noului calendar impus de ocupanți după calendarul Europei Occidentale, era pe 8 aprilie și coincidea cu Bunavestire, adică 25 martie pe stilul vechi. [8. Georgescu Maria, 2003]

Nici evenimentele naționale nu erau trecute cu vederea, astfel că la 24 aprilie 1918 au fost celebrate Te-Deum-uri la bisericile din Capitală și din țară pentru reîntregirea României cu Basarabia, fiind convocată populația civilă pentru a participa la o asemenea sărbătoare.

La fel ca și în alte teritorii ocupate, germanii au creat în România o comisie care să se ocupe de protecția obiectelor de artă și a monumentelor. Ea se subordona, în România ocupată, Oficiului de Tipar și Carte, de sub conducerea Consilierului secret de curte, căpitan dr. L. Volkmann, ca referent de artă funcționând prof. dr. Heinz Braune. numit Landrat (consilier teritorial). În viața civilă, prof. Braune era directorul Muzeului de Arte Plastice al Sileziei. din Breslau. Comisia a întocmit liste și protocoale ale muzeelor și colecțiilor, pe care le-a luat sub protecția sa. În București era vorba de următoarele colecții [9. Günter, Klein, 2008]:

1. Muzeul Național de Istorie și Arheologie;
2. Muzeul Etnografic de Artă Populară;
3. Galeria de pictură din parcul Carol;
4. Colecția Grigorescu de la Ateneu;
5. Colecția Societății Ateneul;
6. Colecția Academiei Române (cărți, manuscrise etc);

7. Colecția de artă bisericească de la Ministerul învățământului (de la Casa Bisericii);
 8. Muzeul Kalinderu;
 9. Muzeul Aman;
 10. Muzeul de Istorie Naturală;
 11. Muzeul particular al domnului Simu;
- Din palatele regale, au fost puse sub protecție:

1. Palatul din București;
2. Palatul Cotroceni din București;
3. Castelele Peleş și Pelișor de la Sinaia.

Pe lângă acestea, au mai fost luate sub protecție câteva mănăstiri, printre care Mănăstirea Văcărești, care, mai târziu, în România socialistă a fost demolată.

Comisia a întocmit protocoale pentru fiecare obiect de artă care fusese dus în afara țării (în Rusia țaristă) de trupele române în retragere, pentru ca, mai târziu, să nu fie făcută răspunzătoare de dispariția lor. În afară de acestea, Comisia a încredințat spre efectuare lucrări științifice. Așa au apărut, printre altele, lucrări despre casa boierească și cea țărănească și despre Valul lui Traian din Dobrogea [10. Argetoianu Constantin, 1992].

În perioada ocupației a fost suprimată presa românească. În București au apărut ziare ale autorităților de ocupație germane, scrise jumătate în limba germană, jumătate în limba română. „Bukarester Tageblatt” (Gazeta Bucureștilor) avea ca scop imediat, aducerea la cunoștința românilor, a ordonanțelor administrației de ocupație, precum și restricțiile și privațiunile stabilite de ocupanți. Era denigrată armata română care se retrăsese în Moldova, dar se aduceau calomnii și guvernului român refugiat. „Rumänien in Wort und Bild” în limba germană, prezenta starea de lucruri de pe teritoriul României. „Săptămâna ilustrată”, apărută în limba română și cuprindea informații despre lumea germană. De asemenea, în 1917, a apărut ziarul „Lumina”, ziar independent românesc sub redacția lui Constantin Stere [11. Bulei Ion, 1979].

Bibliografie

1. Argetoianu, Constantin: *Pentru cei de mâine amintiri din vremea celor de ieri*, vol. III, partea a V-a (1916-1917), București, Editura Humanitas, 1992.
2. Bulei, Ion: *Arcul așteptării 1914, 1915, 1916*, București, 1979.
3. Deac, Augustin, Toacă, Ion, *Lupta poporului român împotriva cotropitorilor, 1916-1918*, București, Editura Militară, 1978.
4. Georgescu, Maria: *România în anii primei conflagrații mondiale*, studiu publicat în *Marea Unire din 1918 în context european*, București, Editura Enciclopedică, 2003.
5. Günter, Klein: *Ocupatia germana în România din 1916-1918 în lumina memorialisticii germane despre Primul Război Mondial*, în revista *Document*, An XI, nr. 4 (42)/2008.
6. Răcilă, Emil: *Contribuții privind lupta românilor pentru apărarea patriei în Primul Război Mondial: Situația administrativă, politică, socială a teritoriului român vremelnice ocupat, 1916-1918*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
7. *Gazeta Bucureștilor*, nr. 1, din 12 februarie 1917
8. *Lumina, cotidian independent românesc*, 1917.